

УДК [340.13:316.3](477)

Іван Васильович КРІЦАК,

старший викладач кафедри теорії

та історії держави і права факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-3530-4269>

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Громадянське суспільство є найважливішим елементом розвитку держави та відіграє ключову роль в управлінні державними справами, вирішенні питань місцевого значення, розробці і реалізації ефективної державної політики у різних сферах суспільної життєдіяльності, утвердженні відповідальної перед людиною демократичної, соціальної, правової держави; розв'язанні політичних, соціально-економічних та гуманітарних проблем.

Революція Гідності відкрила новий етап в історії розвитку громадянського суспільства в Україні, продемонструвала вплив громадськості на суспільно-політичні перетворення, стала поштовхом для оновлення та переформатування влади. Негативний вплив на розвиток громадянського суспільства та забезпечення прав і свобод людини і громадянина справляють тимчасова окупація Російською Федерацією Автономної Республіки Крим і міста Севастополя та військова агресія Російської Федерації в окремих районах Донецької і Луганської областей, існуючі у зв'язку з цим перешкоди в утворенні і діяльності організацій громадянського суспільства на відповідних територіях.

Сьогодні в Україні забезпечено нове сприятливе законодавче поле для створення та діяльності інститутів громадянського суспільства. Так, з метою підвищення ролі громадянського суспільства в різних сферах діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, зокрема щодо впровадження реформ на підтримку ініціатив громадськості, а також задля налагодження ефективного діалогу та партнерських відносин органів державної влади та органів місцевого самоврядування з організаціями громадянського суспільства, особливо що стосується питань забезпечення прав і свобод людини і громадянина, Президентом України виданий указ «Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні» від 26 лютого 2016 року № 68/2016, яким визначені основи державної політики сприяння

розвитку громадянського суспільства на державному рівні у «Національній стратегії розвитку громадянського суспільства на 2016–2020 роки».

Національна стратегія передбачає, що держава створює сприятливі умови для розвитку громадянського суспільства, різноманітних форм демократії, налагодження ефективної взаємодії громадськості з органами державної влади та органами місцевого самоврядування. У ній також наголошується на необхідності європейської інтеграції та розвитку електронного урядування, надання волонтерської допомоги Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, правоохоронним органам, органам державної влади під час проведення антитерористичної операції. Особлива увага акцентується на ефективній взаємодії держави, громадянського суспільства та бізнесу задля модернізації України, підвищення добробуту і створення рівних можливостей для всіх, а також залучення додаткових людських, організаційних, фінансових та технічних ресурсів для надання соціальних та інших суспільно значущих послуг, сприяння процесу децентралізації державного управління і підвищення його якості та запобігання корупційним проявам.

Крім вищезгаданих нормативно-правових актів, Прем'єр-міністром України підписане розпорядження «Про затвердження плану заходів на 2017 рік щодо реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016–2020 роки» у якому наголошується на необхідності створення сприятливих умов для формування та розвитку інститутів громадянського суспільства. У відповідності до Національної Стратегії у кожній з областей України розроблені та затверджені регіональні цільові програми сприяння розвитку громадянського суспільства.

Серед основних проблеми розвитку громадянського суспільства в Україні на сучасному етапі можна назвати такі як:

- відсутність ефективного громадського контролю за діяльністю органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

- недостатня практика залучення громадськості до формування та реалізації державної політики і вирішення питань місцевого значення;

- відсутність ефективних стимулів з боку держави для благодійників, зокрема податкових, обтяжені бюрократичні процедури, відсутній дієвий механізм захисту від шахрайства та інших зловживань у сфері благодійництва;

– більшість організацій громадянського суспільства не має доступу до державної фінансової підтримки через її обмежений обсяг, незастосування прозорих конкурсних процедур та надання необґрунтованих переваг окремим видам організацій громадянського суспільства; реалізацію програм (проектів, заходів), розроблених організаціями громадянського суспільства, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка держави, ускладнюють надмірно короткі строки, протягом яких вона надається, та необґрунтовані обмеження на види витрат, які можуть бути профінансовані за рахунок бюджетних коштів;

– потенціал організацій громадянського суспільства не повною мірою використовується органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування для надання соціальних та інших суспільно значущих послуг; спостерігається тенденція надання переваги у цій сфері державним і комунальним підприємствам та установам, що не сприяє підвищенню якості послуг та призводить до надмірного зростання бюджетних видатків;

– недостатніми є стимули щодо здійснення організаціями громадянського суспільства підприємницької діяльності, спрямованої на вирішення соціальних проблем (соціальне підприємництво), долучення таких організацій до надання соціальних послуг зі сприяння у працевлаштуванні та професійної підготовки соціально вразливих верств населення;

– відсутня єдина державна інформаційно-просвітницька політика у сфері сприяння розвитку громадянського суспільства тощо.

Таким чином, побудова потужного громадянського суспільства в Україні є одним із пріоритетних напрямів розвитку держави, однак рівень розвитку самого громадянського суспільства ще доволі слабкий. Це пов'язано з багатьма як об'єктивними, так і суб'єктивними причинами, особливо пострадянською спадщиною та менталітетом населення. Авторитарний режим не дозволяв мати власну думку, проявляти будь-яку ініціативу. Безумовно, що в такій ситуації люди, в переважній більшості, були не активні та не бажали створювати інститути громадянського суспільства. Останнім часом створюються справді дієві громадські та благодійні організації, сильного розвитку набув волонтерський рух. У цілому ситуація з розвитком громадянського суспільства покращується, але до ідеалу ще досить далеко.

Одержано 12.10.2017